

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В ЄВРОРЕГІОНАХ УКРАЇНИ

У статті досліджено можливості створення в євро регіонах спеціальних інвестиційних регіональних банків транскордонного співробітництва та обґрунтовано їх доцільність. Показано, що перевагами таких банків є концентрація коштів, пов'язаних із транскордонними проектами, які стануть джерелом фінансування спільних прикордонних проектів; можливість отримання кредитів на виконання транскордонних проектів за ставкою нижчою від ринкової; високий рівень спеціалізації працівників банку в галузі транскордонних проектів, що дозволить підвищити ефективність фінансових операцій; контрольованість коштів, виділених урядом України, місцевими адміністраціями та ЄС.

Ключові слова: регіональний банк, євро регіон, транскордонне співробітництво, інвестиції.

Постановка проблеми. Із розширенням Європейського Союзу (ЄС) і виходом його східного кордону на зовнішній кордон України особливої ваги набуває розвиток транскордонного співробітництва (ТКС) із сусідніми державами та поступове переміщення інтеграційного процесу з центрального на регіональний та місцевий рівні [3-5; 8]. Правовою основою розвитку ТКС в Україні є Закон України “Про транскордонне співробітництво”, міжнародні договори щодо ТКС. Згідно з цим законом, ТКС – це спільні дії, спрямовані на встановлення і поглиблення економічних, соціальних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших відносин між територіальними громадами, їх представницькими органами, місцевими органами виконавчої влади України та територіальними громадами, відповідними органами влади інших держав.

Найбільш поширеною організаційною формою ТКС є євро регіон. Згідно з вищезгаданим Законом України євро регіон – організаційна форма співробітництва адміністративно-територіальних одиниць європейських держав, що здійснюється відповідно до дво- або багатосторонніх угод про ТКС. На сьогодні в Україні діє сім євро регіонів. Вздовж західного кордону з країнами Центральної та Східної Європи створені такі євро регіони, як Карпатський (1993 р.), Буг (1995 р.), Нижній Дунай (1998 р.), Верхній Прут (2000 р.), а на східному кордоні – Дніпро (2003 р.), Слобожанщина (2003 р.) та Ярославна (2007 р.). Дев'ять прикордонних областей нашої держави (Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Одеська, Сумська Харківська, Чернівецька та Чернігівська) беруть участь у роботі євро регіонів.

Головним чинником функціонування ТКС є фінансування транскордонних проектів та програм. Специфіка фінансування євро регіонів чітко визначена їх статутом і міжрегіональними програмами співробітництва з ЄС. Їх фінансові кошти накопичуються на рахунках учасників угоди і формуються з таких джерел, як депозитні вклади членів євро регіону, фінансова допомога ЄС,

внески організацій-спонсорів, благодійні внески, а також субсидії адміністративних одиниць (центрального та місцевого рівнів).

Всі ці кошти повинні акумулюватися на одному рахунку регіонального банку в єврореєоні. Однак відомо, що система регіональних банків у прикордонних регіонах України недостатньо розвинута. У даний час з метою активізації ТКС, на нашу думку, актуальним є вирішення проблеми створення в єврореєонах мережі регіональних банків транскордонного співробітництва.

Аналіз останніх досліджень. Прикладом банку сприяння транскордонному співробітництву є створення банківського консорціуму Саар-Лот-Люкс, який забезпечив фінансовою підтримкою малі і середні підприємства прикордонних регіонів Німеччини, Франції, Люксембурга. На вигідних умовах консорціум надавав кредити для реалізації інвестицій та проектів, які сприяли економічному розвитку транскордонного регіону [2]. Зокрема, район Саарі є місцем роботи для французького населення, а німецькі фірми мають свої транскордонні ринки збуту на західному кордоні.

Проблемам створення і розвитку регіональних банків транскордонного співробітництва присвячено ряд робіт [1; 6; 7]. Однак ці питання (з огляду на важливість організації таких банків для розвитку ТКС) потребують подальшого дослідження.

Мета статті – дослідити перспективи розвитку банківської системи в єврореєонах України та обґрунтувати її доцільність.

Виклад основного матеріалу. У роботі [7] запропоновано створення в єврореєонах інвестиційних регіональних банків транскордонного співробітництва.

Засновниками такого банку можуть бути: уряди України та зарубіжних прикордонних держав, місцеві органи самоврядування України та прикордонних країн, європейські фінансові установи (наприклад, Європейський інвестиційний банк) та приватні інвестори.

Перевагами такого банку є: концентрація коштів, пов'язаних із транскордонними проектами, які стануть джерелом фінансування спільних прикордонних проектів; можливість отримання кредитів на виконання транскордонних проектів за ставкою, нижчою від ринкової; високий рівень спеціалізації працівників банку в галузі транскордонних проектів, що дозволить підвищити ефективність фінансових операцій; контрольованість коштів, виділених Урядом України, місцевими адміністраціями та ЄС на ТКС.

Такий банк також може стати провідною інвестиційною установою, яка буде фінансувати інноваційні проекти в регіонах у рамках ТКС, тобто він зможе профінансувати розробку інновації науковою установою та надати кошти підприємству на впровадження її у виробничий процес. У майбутньому за рахунок коштів, отриманих від реалізації інновацій, підприємство відшкодує банку витрати разом із відсотками.

На базі такого банку можна також створити фінансово-інвестиційний супермаркет транскордонного співробітництва за участю страхової компанії, яка буде накопичувати страхові внески та передавати їх банківській установі, а також пропонувати клієнтам у банківському офісі страхові послуги за проектами ТКС. У подальшому такий супермаркет може розвинути у структуру,

яка буде пропонувати клієнтам в одному офісі широкий спектр фінансових послуг у рамках ТКС: банківських, страхових, інвестиційних, аудиторських, ріелторських, лізингових та інших. Процес формування банками фінансових супермаркетів зумовлений необхідністю забезпечити комплексне обслуговування клієнтів. Для підвищення конкурентоспроможності банкам необхідно розвивати весь спектр послуг і для юридичних, і для фізичних осіб.

Модель фінансового супермаркету використовує більшість провідних європейських фінансових груп (KBC, AIG, Allianz і Kredit Suisse First Boston та інші), які пропонують широкий спектр банківських, страхових та інвестиційних послуг. Незважаючи на те, що модель фінансового супермаркету широко розповсюджена в Європі, в Україні до останнього часу такої послуги ніхто не пропонував. Першими в цьому напрямі нещодавно стали декілька українських банків (Брокбізнесбанк, ВАТ “КРЕДОБАНК”, Кредитпромбанк, УкрСиббанк, Укрсоцбанк), які стали ініціаторами впровадження цієї системи в нашій державі.

Завдяки наданню різних фінансових послуг під однією торговою маркою та в одному офісі відбувається економія адміністративних, управлінських, маркетингових і технологічних ресурсів. Така співпраця підвищує конкурентоспроможність кожної фінансової установи, яка входить до складу фінансового супермаркету, а також стимулює розвиток культури обслуговування споживачів.

Висока довіра клієнтів до банків дозволить підвищити рівень їхньої прихильності до всіх учасників фінансового супермаркету. Механізм співпраці учасників фінансового супермаркету вигідний як для клієнтів – учасників ТКС, так і для фінансових установ. Для учасників ТКС основною перевагою буде можливість одержати у фінансовому супермаркеті більш широкий спектр сучасних високоякісних послуг в одному офісі. Ще одним дуже важливим пріоритетом для клієнта фінансового супермаркету є те, що йому нададуть консультацію стосовно тих продуктів і послуг, які можуть бути потрібними йому найближчим часом в реалізації програм ТКС.

Інвестиційний регіональний банк ТКС або фінансово-інвестиційний супермаркет можуть мати мережу філій як на території України, так і на територіях суміжних держав-учасників ТКС і таким чином створювати фінансовий кластер ТКС. Оскільки вони повністю економічно залежать від регіону, в якому здійснюють інвестиційну діяльність, вони зацікавлені в його розвитку. Такі фінансові установи будуть конкурентоспроможними і на міжнародних фінансових ринках [6].

Найчастіше фінансові супермаркети створюють на базі двох суб'єктів – банку та страхової компанії. Розглянемо, як приклад, досвід роботи страхових компаній в єврорегіоні Слобожанщина в рамках ТКС. Основним інфраструктурним проектом цього єврорегіону є міжнародний аеропорт “Белгород-Харків”, який буде побудований безпосередньо в прикордонній зоні. Ініціаторами і головними інвесторами створення аеропорту з російської сторони є торговий будинок “Славінторг”, з української сторони – страхова компанія “ЛЕММА”. Аеропорти Харківської та Белгородської областей не відповіда-

ють в повному обсязі вимогам, які висуваються до сучасних аеропортів. Застаріла інфраструктура, розміщення злітно-посадочних смуг у межах міста пов'язано з порушенням безпеки польотів. З другого боку, навіть при умові реконструкції обох аеропортів, дані проекти не є взаємовиключними, на кордоні можна створити вантажний “хаб”, який зможе обслуговувати далекомагістральні пасажирські літаки.

Протягом останніх семи років страхова компанія “ЛЕММА” є самим капіталізованим страхувальником України та лідером за обсягами залучених страхових платежів. Довгострокова стратегія компанії націлена на використання власного капіталу як інвестиційного інструменту для розвитку пост-індустріального суспільства. Єврорегіон “Слобожанщина” – один із самих масштабних із них.

З 2004 року “ЛЕММА” реалізує програму розвитку прикордонного співробітництва в Дергачівському районі. Проект будівництва аеропорту з інфраструктурним охопленням пасажирськими та вантажними терміналами, центром логістики та міжнародним бізнес-центром, безмитною зоною і готелем оцінюється в 500 млн. євро. Компанія запрошує до співпраці інвесторів, утворює інвестиційний консорціум і систему інвестиційної привабливості проекту. На сьогодні як інституціональний інвестор в проекті бере участь страхова компанія Харківського регіону “АВАНТЕ”. Таким чином, у розвиток масштабної інфраструктури, яка створюється для підвищення якості життя населення, перший внесок зробили страхувальники. Цей приклад дозволить вирішити завдання з залучення в регіон інших інвесторів. У 2006 році “ЛЕММА” стала членом Центру транскордонного співробітництва, розташованого в Харкові. Це дасть змогу більш ефективно залучати інвесторів до проектів єврорегіону Слобожанщина. Для реалізації проекту вже підписана українсько-російська міжурядова угода “Про інтеграцію транспортних систем”. Реалізація проекту дозволить створити значну кількість нових робочих місць.

На сьогодні в рамках єврорегіону вже розроблено ще чотири проекти. Один з них – транскордонний проект змішаних залізничних перевезень “ХАТА”. Другий – комплексний план екологічного оздоровлення водних об'єктів басейну ріки Лопань. Третій – прикордонний виставковий комплекс “Експоцентр Слобожанщина”, який дозволить перенести центр ділової активності малого і середнього бізнесу з обласного центру в зону зниженої конкуренції. Четвертий проект передбачає створення банку даних нерухомості та земельних ресурсів сільської території громади в Дергачівському районі. Реалізація цих проектів забезпечується за рахунок утворення розташованих всередині єврорегіону прикордонних спеціалізованих комплексів – виставкового, індустріального та експортно-транспортного.

Крім таких масштабних проектів страхувальники можуть надавати великий спектр звичайних страхових послуг: ризикове страхування інвестиційних проектів ТКС, медичне страхування громадян та транспортних засобів під час подорожі за кордон тощо.

Важливою компонентою фінансово-інвестиційного супермаркету ТКС є наявність пайового інвестиційного фонду транскордонного співробітництва.

тва. Внески у пайові інвестиційні фонди стали гідною альтернативою банківським депозитам для багатьох громадян. А вже з 2007 року деякі з них дали 60 % прибутку. Інвестиційні фонди створюються так званими компаніями з управління активами (КУА). Саме вони продають клієнтам сертифікати фонду – цінні папери, які підтверджують їх право на частку майна (пай) фонду. Зібрані таким чином гроші КУА можуть вкладати в проекти ТКС.

Таким чином, розширення набору послуг буде позитивно впливати на імідж Інвестиційного регіонального банку транскордонного співробітництва та дозволить йому впроваджувати спеціалізовані програми ТКС у партнерстві з кращими інвестиційними, страховими, лізинговими, консалтинговими, ріелторськими, нотаріальними, аудиторськими й іншими фірмами. До того ж така співпраця дозволить акумулювати значні кошти і створити ресурсну базу, яку можна буде використовувати для реалізації програм кредитування інвестиційних проектів ТКС і програм розвитку малого та середнього бізнесу в прикордонних регіонах, кредитування підприємств, що здійснюють експортно-імпортну діяльність, а також спільних підприємств.

Висновки. Одним із заходів активізації транскордонного співробітництва, стабілізації інвестиційної банківської діяльності в євро регіонах є створення мережі спеціалізованих банківських установ – інвестиційних регіональних банків транскордонного співробітництва та фінансово-інвестиційних супермаркетів.

Спеціалізовані регіональні банки ТКС будуть повністю економічно залежати від регіону, в якому здійснюватимуть інвестиційну діяльність, тому вони будуть зацікавлені в його розвитку. Ці банківські установи вкладатимуть кошти в регіоні їх залучення на відміну від загальнодержавних банків, які вкладають кошти в тому регіоні, де інвестиційний клімат кращий.

Список літератури

1. Беленький П. Ю. Інвестиційно-інноваційне забезпечення конкурентоспроможності регіону [Текст] / П. Ю. Біленький, В. Шевченко-Марсель, О. О. Другов. – Львів : ІРД НАН України, 2006. – 129 с.
2. Гранберг А. Г. Основы региональной экономики [Текст] : учебник для вузов / А. Г. Гранберг. – М. : ГУ ВШЭ, 2004. – 495 с.
3. Мікула Н. А. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво [Текст] : монографія / Н. А. Мікула. – Львів : ІРД НАН України, 2004. – 395 с.
4. Філіповська О. О. Аналіз сучасного стану транскордонного співробітництва в Україні та його фінансове забезпечення [Текст] : зб. наук. праць // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Фінансово-економічні системи: трансформація та євроінтеграція. – Львів : ІРД НАН України, 2007. – Вип. 1(63). – С. 191-207.
5. Філіповська О. О. Інноваційна спрямованість транскордонного співробітництва – засіб економічного зростання прикордонних регіонів [Текст] / О. О. Філіповська // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць : в 4-х т. – Дніпропетровськ : ДНУ. – 2007. – Т. 4. – Випуск 229. – С. 1042-1050.
6. Філіповський О. В. Перспективи впливу нових базельських нормативів на конкурентоспроможність малих і середніх банків [Текст] : зб. наук. праць. – Суми : УАБС НБУ, 2006. – Т. 17. – С. 99-104.
7. Філіповський О. В. Розвиток малого та середнього банківництва в регіонах [Текст] : зб. наук. праць / О. В. Філіповський // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Євроінтеграційний курс України: фінансовий вимір. – Львів : ІРД НАН України, 2006. – Вип. 3(LIX). – Ч. 1. – С. 361-373.

8. Філіповська О. О. Транскордонне співробітництво: Україна-Польща-Білорусь (інструменти фінансового забезпечення) [Текст] / О. О. Філіповська // Регіональна економіка. – 2007. – № 1. – С. 43-55.

Summary

The possibilities of creation in euroregions of special Investment regional banks transborder cooperation are investigated and their expediency is justified. Is exhibited, that advantages of such banks are: concentration of means connected with transborder projects, which become the source of finance of the joint frontier projects; the possibility of receiving of the credits on fulfilment transborder projects behind the rate is lower market; the high level of specialization of the workers of bank in branch transboundary projects, that will allow to increase efficiency of financial transactions; the control of means selected with government of Ukraine, local administrations and EU.

Отримано 04.07.2008

Філіповська, О.О. Перспективи розвитку банківської системи в Євро регіонах України [Текст] / О.О. Філіповська // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць. – Суми: УАБС НБУ, 2008. - Вип. 23. - С. 258-264.